

OM DE ØKONOMISKE PRINCIPPER FOR FORDELINGEN AF LIVSFORSIKRINGS- SELSKABERNES OVERSKUD

Af

Chr. Thorsen.

Ved et Livsforsikringsselskabs Aarsoverskud vil i Almindelighed forstaas det Beløb, der af Selskabets samlede Aarsindtægt bliver tilbage, efter at samtlige i Aarets Løb i Henhold til Forsikringskontrakterne udbetalte Beløb, samtlige paa Aaret faktisk eller blot regnskabsmæssigt faldende Driftsomkostninger og samtlige i Overensstemmelse med Selskabets tekniske Grundlag beregnede nødvendige Henlæggelser til Forsikringsfonds er fradragne. Det saaledes bestemte Overskud fordeles sædvanlig mellem to Parter: de forsikrede og Selskabets forskellige Organer.¹⁾ De forsikredes Del er den saakaldte Bonus, hvad enten denne fordeles straks eller henlægges til et Bonusfond til senere Fordeling. Selskabets Del er de Beløb, der udbetales som Dividender til Aktionærer eller Garanter, som Tantiører til Bestyrelse og Funktionærer, eller som henlægges til Pensionsfonds, mulige Dividendeudligningsfonds

¹⁾ Jfr. H. Broeker: Die Gewinnbeteiligung der Versicherten bei den im Deutschen Reiche arbeitenden Lebensversicherungsgesellschaften. Heft X der Veröffentlichungen des Deutschen Vereins für Versicherungs-Wissenschaft. Berlin 1906, Pag. 1. A. Loewy: Artiklen Gewinn i A. Manes: Versicherungslexikon. Tübingen 1909.

OM DE ØKONOMISKE PRINCIPPER FOR FORDELINGEN AF LIVSFORSIKRINGS- SELSKABERNES OVERSKUD

Af

Chr. Thorsen.

Ved et Livsforsikringsselskabs Aarsoverskud vil i Almindelighed forstaas det Beløb, der af Selskabets samlede Aarsindtægt bliver tilbage, efter at samtlige i Aarets Løb i Henhold til Forsikringskontrakterne udbetalte Beløb, samtlige paa Aaret faktisk eller blot regnskabsmæssigt faldende Driftsomkostninger og samtlige i Overensstemmelse med Selskabets tekniske Grundlag beregnede nødvendige Henlæggelser til Forsikringsfonds er fradragne. Det saaledes bestemte Overskud fordeles sædvanlig mellem to Parter: de forsikrede og Selskabets forskellige Organer.¹⁾ De forsikredes Del er den saakaldte Bonus, hvad enten denne fordeles straks eller henlægges til et Bonusfond til senere Fordeling. Selskabets Del er de Beløb, der udbetales som Dividender til Aktionærer eller Garanter, som Tantiører til Bestyrelse og Funktionærer, eller som henlægges til Pensionsfonds, mulige Dividendeudligningsfonds

¹⁾ Jfr. H. Broeker: Die Gewinnbeteiligung der Versicherten bei den im Deutschen Reiche arbeitenden Lebensversicherungsgesellschaften. Heft X der Veröffentlichungen des Deutschen Vereins für Versicherungs-Wissenschaft. Berlin 1906, Pag. 1. A. Loewy: Artiklen Gewinn i A. Manes: Versicherungslexikon. Tübingen 1909.

o. l. Som fælles for begge Parter kan endelig betragtes de Beløb, der slet ikke fordeles i det paagældende Aar, men overføres i ny Regning, og delvis ogsaa de Beløb, der anvendes til Anlæggelse og Styrkelse af forskellige Sikkerheds- og Reservefonds.

Som det fremgaar af den her skitserede almindelige Fordeling af et Livsforsikringsselskabs forretningsmæssige Overskud, deltager de forsikrede i Almindelighed i Fordelingen. Dette har som bekendt ikke altid været saaledes for Aktieselskabernes Vedkommende. I sin Renhed er Aktieselskabssystemet paa Livsforsikringsvæsenets Omraade oprindelig et ubetinget Erhvervs-system, der ikke kender nogen Ret for de forsikrede til at faa Del i Overskudet, der udelt tilfalder Aktionærer og de forskellige Selskabsorganer, medens det rene Gensidighedssystem lader hele Overskudet tilfalde de forsikrede, der som forsikrede tillige er udbytteberettigede Medlemmer af Selskabet. Paa den anden Side har de gensidige Selskabers forsikrede jo saa ogsaa Forpligtelsen til at dække et eventuelt opstaaende Deficit, der ikke kan dækkes af de til Raadighed staaende Præmier og Reserver — en Forpligtelse, der ikke paahviler Aktieselskabernes forsikrede.

I Tidernes Løb har Konkurrencen mellem de to Systemer medført, at de paa nogle Punkter har nærmet sig til hinanden, saaledes at de nu ret sjældent findes i deres absolutte Renhed, medens Forskellen dog stadig er tydelig nok. Tilnærmelsen er for Aktieselskabernes Vedkommende sket ved, at de forsikrede her i stadig større Udstrækning har faaet indrømmet Adgang til at deltage i Overskudets Fordeling, medens den for de gensidige Selskabers Vedkommende er sket derved, at de for at imødegaa den Konkurrence, der særlig har været rettet paa den større Sikkerhed, som Aktiekapitalen ydede de med en saadan forsynede Selskabers forsikrede, og paa den de gensidige Selskabers forsikrede truende Efterbetalingspligt, dels har skaffet sig en Garantikapital, der skal have Andel i Overskudet, og

dels — om end i ringe Omfang — har tegnet Forsikringer mod garanteret faste Præmier og uden Ret til Andel i Overskud; de har altsaa, for saa vidt saadanne Forholdsregler er trufne, akcepteret Erhvervssystemet.

Som Forholdene har udviklet sig, er der nu i alle Livsforsikringsselskaber, hvilken Organisationsform de end har antaget, et Interessefællesskab mellem de forsikrede og Selskaberne som saadanne med Hensyn til Opnaaelsen af det størst mulige Overskud paa Virksomheden, men samtidig er der ganske vist med Hensyn til dette Overskuds Fordeling et vist Modsætningsforhold, idet hver af de i Fordelingen deltagende Parter selvfølgelig ønsker at erholde en saa stor Del af Overskudet som muligt. Dette Modsætningsforhold vil ganske naturligt træde skarpest frem i Aktieselskaberne, men vil ogsaa findes i de gensidige Selskaber, hvor der er Garanter, der skal have Udbytte, Bestyrelser eller Funktionærer, der skal have Tantiømer o. s. v. Det gælder da om, at dette Modsætningsforhold ikke fører til, at én af de i Fordelingen interesserede Parter forurettes, — hvilket jo godt kan være Tilfældet, selv om Fordelingen er juridisk uangribelig —, men at virkelig retfærdige økonomiske Principper her kommer til Anvendelse.

Naar det nu saa hyppigt paastaas, men ingenlunde er bevist, at de forsikrede „udbyttes“ af de private Livsforsikringsselskaber, saa er det for at danne sig et virkelig objektivt Skøn om, hvorvidt denne Paastand har noget paa sig eller ikke, ganske nødvendigt først at faa undersøgt, efter hvilke økonomisk-teoretiske Principper Fordelingen bør foregaa for derefter at se, om den faktiske Fordeling er i Overensstemmelse med disse Principper. Er dette Tilfældet, maa Paastanden tilbagevises og omvendt. Som det i det efterfølgende skal vises, kan der angives ikke saa faa Holdepunkter for en økonomisk rigtig Fordeling.

Før at forebygge enhver Misforstaaelse bemærkes det, at naar der her og i det følgende tales om Overskudets

Fordeling, tænkes der kun paa den forholdsvis Fordeling mellem de to interesserede Parter — hver for sig taget som en Enhed — og ikke f. Eks. paa, hvordan den samtlige de forsikrede faktisk tilfaldende Del bør fordeles mellem disse indbyrdes. Denne Fordeling bør selvfølgelig ogsaa foregaa efter de retfærdigst mulige økonomiske Principper, men hvordan disse skal anvendes paa de mange forskellige Forsikringsformer, bliver det den egentlige Forsikringstekniks Opgave at bestemme; noget lignende gælder med Hensyn til de Overskudsandele, der skal henlægges til de forskellige Sikkerheds- og Reservefonds. En Opgave, som det derimod tilkommer Økonomien alene at løse, er Spørgsmaalet om, hvor stor en Del af det samlede Overskud, der bør tilfalde hver enkelt af de delende Parter som Helhed. Før dette er fastslaaet, kan man ikke øve Ret og Skel til begge Sider. Det nytter jo nemlig ikke, at f. Eks. de forsikredes Andel blandt disse indbyrdes fordeles efter de retfærdigste Principper og paa den forsikringsteknisk set mest fuldkomne Maade, hvis de forsikredes Andel som Helhed betragtet er mere eller mindre vilkaarligt bestemt.

For nu at faa et Indblik i, hvordan Overskudet paa den økonomisk-teoretisk rigtigste Maade bør fordeles mellem de to interesserede Parter, er det nødvendigt at erindre sig Bygningen af de Præmier, der udredes af de forsikrede, da disse Præmier jo er den oprindelige Kilde til alt Overskud. Brutto præmien eller Tarif præmien er som bekendt sammensat af Netto præmien + et vist Tillæg, der fastsættes — ofte ret vilkaarligt — under Hensyntagen til mange forskellige Forhold, bl. a. ogsaa Konkurrenceforhold, og som f. Eks. for danske Selskabers Vedkommende varierer mellem 16 % og 25 % af Netto præmien¹⁾. Saa vel Netto præmien som Tillæget bestaar hver igen af to Bestanddele, der for Netto præmiens Vedkommende kan

¹⁾ Jfr. Forsikringsraadets Beretning for 1905—06.

kaldes Risikopræmie og Reservepræmie eller Sparepræmie, og som for Tillægets Vedkommende kan betegnes som Risikotillæg og Driftstillæg (og eventuelt en tredje Del: Bonustillæg). Af Nettopræmiens to Bestanddele er Risikopræmien bestemt til at dække det løbende Forsikringsaars Dødelighedsrisiko, medens Reservepræmiens Bestemmelse er at henlægges Ii et Fond — Præmiereserven, fornøden Formue — for med paaløbne Renter i Aarenes Løb stadig at indsnævre den „risikerede Kapital“, d. v. s. Forsikringssum \div tilsvarende Præmiereserve, og for til sidst at give fuld Dækning for Forsikringssummen, nemlig hvis denne ikke forfalder før det beregnede Tidspunkt. Forfalder Forsikringssummen før den paagældende Forsikrings reserverede Præmier med paaløbne Renter er tilstrækkelige til at give fuld Dækning, suppleres de med det dertil nødvendige Beløb, taget af Aarets Risikopræmier. Af Tillægene er Risikotillæget bestemt til at dække ekstraordinære, ikke forudberegnelige Tab, der kan fremkomme f. Eks. derved, at Dødeligheden paa Grund af en Epidemi bliver højere end forventet efter Dødelighedstavlen, eller at Rentefoden synker ned under den, der er lagt til Grund ved Tarifens Beregning, og Driftstillæget har til Opgave at yde Dækning for de med Selskabets Drift forbundne Omkostninger til Erhvervelsen af Forsikringer, Incasso af Præmier, Lønninger etc. (Et eventuelt Bonustillæg kan endelig bevidst være føjet til Nettopræmien og er da selvfølgelig bestemt til at fordeles til de forsikrede som Bonus). Hver af Nettopræmiens Bestanddele har altsaa saa at sige sit særlige Tillæg. Sikkerheds- eller Risikotillæget slutter sig nærmest til Reservepræmien, bestemt som det er til at imødegaa eventuelle — altsaa fremtidige — ekstraordinære Udgifter, og det bør derfor ogsaa specielt anvendes til Dannelsen af Sikkerhedsfonds, Ekstrareserver o. l. Driftstillæget slutter sig nærmest til Risikopræmien, idet det som denne er bestemt til Dækning af løbende Udgifter.

Det forretningsmæssige Overskud, der opnaas i en

Livsforsikringsvirksomhed, vil nu stamme fra, at paagældende Virksomhed dels giver mindre ud og dels tager mere ind end beregnet¹⁾. Giver Selskabet ikke alle de indkasserede Driftstillæg ud igen, bliver der altsaa Fortjeneste paa disse Tillæg. (Forholdene i saa Henseende vil selvfølgelig hos de forskellige Selskaber kunne være meget forskellige; et Selskab giver maaske hele Driftstillæget ud, et andet kan maaske ikke engang faa dem til at slaa til, men maa supplere Driftsomkostningerne fra de andre Gevinstkilder, eller hvor saadanne — særlig ved nye Selskaber — endnu ikke er til Stede, fra særlige Organisationsfonds o. s. v.). Bliver Dødeligheden mindre end beregnet, gives ikke alle paa Aaret faldende Risikopræmier ud, men der bliver et Overskud, Dødelighedsgevinst, paa disse. Faar paa den anden Side Selskabet mere ud af sine Kapitalanlæg end beregnet efter den antagne Rente fod, opnaar det en Rentegevinst paa Præmiereserven (de opsamlede Reservepræmier). Foruden de her nævnte Hovedkilder til Overskudet bidrager til dette desuden Renteindtægt af mulig kontant indbetalte Aktie- eller Garantikapitaler, Stornofortjeneste paa ophævede Forsikringer, over hvis reserverede Præmier eller Bonusandele Selskabet faar hel eller delvis fri Dispositionsret, realiseret Kursgevinst etc. De af de sidstnævnte Kilder flydende Overskudsandele er dog som Regel ganske ubetydelige i Forhold til Dødelighedsgevinst, Rentegevinst og Gevinst paa Præmietillægene; forøvrigt hører Stornogevinsten nærmest sammen med Dødelighedsgevinsten, medens Kursgevinsten naturligt slutter sig til Rentegevinsten.

Efter at det saaledes er paavist, fra hvilke Kilder Overskudet stammer, bliver det den næste Opgave at angive, hvordan Overskudet i Henhold hertil bør fordeles mellem de forsikrede paa den ene Side og Selskabet paa

¹⁾ Dr. Emil Krüger: Die Gewinnverteilung in der Lebensversicherung. Frankfurt a/M. 1904. Pag. 18 o. fl.

den anden. Det ledende Princip ved denne Fordeling bør være det, at hver af de to Parter deltager i Forhold til den Andel, de hver for sig har haft i Overskudets Frembringelse¹⁾.

Dette Princip's Anvendelse paa Fordelingsprocessen maa nu for det første formentlig føre til, at de forsikrede faar tilkendt Retten til hele Fortjenesten paa Dødeligheden, da Selskabernes Administration ingen Indflydelse kan have paa denne Gevinst. Det er ikke Administrationens positive Virksomhed, men snarere — om man tør udtrykke sig saaledes — de forsikredes negative Virksomhed (Dødens Indtræden paa et for Livsforsikringernes Vedkommende tidligere, for Livrenternes Vedkommende tidligere Tidspunkt end beregnet), der skaber Dødelighedsgevinsten. Man kan ganske vist her henvise til, at Selskaberne ved Valget af Beregningsgrundlag, ved en særlig omhyggelig Udvælgelse af Risikoerne og endelig ved f. Eks. at søge Hovedvægten lagt paa Tegningen af Forsikringer med kort Varighed kan skaffe en stor Dødelighedsgevinst til Veje. Dette er selvfølgelig rigtigt, men betyder kun, at Selskaberne paa Forhaand har Indflydelse paa Forsikringsbestandens Kvalitet og for saa vidt altsaa ogsaa paa, om der forud kan paa-regnes en større eller mindre Dødelighedsgevinst. Desuagtet er det dog lige sikkert, at Selskabernes Administration ingen Indflydelse har paa, hvordan Dødeligheden i en allerede erhvervet Forsikringsbestand vil forløbe. Om der overhovedet her bliver nogen Dødelighedsgevinst, vil alene afhænge af, om den faktiske Dødelighed bliver ringere end den beregnede, og herpaa kan Selskabernes Administration ikke influere, naar Valget af Beregningsgrundlag er truffet, og Forsikringerne er erhvervede. Det er Administrationens selvfølgelig Pligt ved nye Forsikrings Antagelse at gaa forsigtigt til Værks; dette skylder den de allerede tidligere

¹⁾ Professor, Dr. jur. Gerhard Wörner: Allgemeine Versicherungslehre. Zweite Auflage. Leipzig 1910. Pag. 126.

forsikrede, der maa antages at have afsluttet deres Forsikringer under denne Forudsætning; men alene af den Omstændighed, at Administrationen gør sin Pligt, synes der ikke at kunne udledes nogen Ret for Selskabet til at disponere frit over Dødelighedsgevinsten, selv om denne derved eventuelt er bleven større. Kunde man paa Forhaand finde en Dødelighedstavle, der nøjagtigt svarede til den virkelige Dødelighed, vilde man sikkert anvende en saadan. Dette er jo imidlertid umuligt, og derfor vælger man, for at være paa den sikre Side, en Tavle, der giver Fortjeneste. Men alene i Viljen til at finde Tavler, der saa nøje som muligt svarer til de virkelige Dødelighedsforhold — og for stadig at forbedre Tavlerne i saa Henseende, anstrænger man sig som bekendt stærkt — ligger dog vist en Erkendelse af, at Dødelighedsgevinsten egentlig er opnaaet paa de forsikredes Bekostning, og at den derfor ogsaa retteligen bør falde tilbage til disse igen.

Som Forholdene imidlertid for Tiden er, har Selskaberne — i hvert Fald Aktieselskaberne — i første Linie den juridiske Ret til hele Overskudet — altsaa ogsaa til Dødelighedsgevinsten —, og denne Ret er kun indskrænket af den mere eller mindre omfattende Adgang, de forsikrede ifølge Forsikringsbetingelserne eller Selskabsstatutterne, altsaa paa Grund af Selskabernes egen fri Vilje, har til at deltage i Overskudets Fordeling. I denne Omstændighed ligger en vis Fristelse for Selskaberne til at søge fremskaffet en Forsikringsbestand, der kan ventes at ville give en stor Dødelighedsgevinst, f. Eks. en saadan, som særlig bestaar af Forsikringer med kort Varighed. Saadanne Forsikringer er imidlertid fra et socialøkonomisk Synspunkt ikke de mest heldige, idet de ofte maa siges at svække Forsikringens egentlige Formaal, der først og fremmest er det at sikre de eventuelle efterladte. Fristelsen til fortrinsvis at søge tegnet Forsikringer, der giver høj Dødelighedsgevinst, vilde falde bort, hvis de forsikredes Eneret til Dødelighedsgevinsten, der ud fra økonomiske Synspunkter er hævdet

i det foregaaende, blev juridisk anerkendt. Ogsaa af den Grund vilde det da vistnok være formaalstjenligt, om det akcepteredes som almindeligt Princip, at Dødelighedsgevinsten bør tilfalde de forsikrede uafkortet.

Naar det som afgørende Grund til Dødelighedsgevinstens Henførelse til de forsikrede alene hævdes, at Selskabsadministrationen absolut ingen Indflydelse kan have paa Dødelighedens Forløb i en bestaaende Forsikringsbestand, er det dog rigtigst at tage et lille Forbehold for et bestemt Tilfælde, hvor en ringe Mulighed i saa Henseende ikke paa Forhaand kan udelukkes. Der tænkes her paa de i den nyere Tid ret hyppigt forekommende Tilfælde, hvor Administrationen søger at holde Liv i syge forsikrede ved f. Eks. at give dem gratis Sanatorieophold. Det er nu imidlertid ingeniunde givet, at der virkelig gennem saadanne Forholdsregler opnaas nogen Forhøjelse af Dødelighedsgevinsten, og forudsat at den virkelig naas, vil den være saa ringe i Forhold til den samlede Dødelighedsgevinst, at den Ubillighed, der da eventuelt vilde begaas ved ikke at indrømme Selskabet Ret til Andel i Dødelighedsgevinsten, vilde være saa ubetydelig, at den praktisk taget næppe vilde spille nogen Rolle.

Er det efter det foran anførte rigtigt, at hele Overskudet paa Risikopræmierne bør tilfalde de forsikrede, maa det samme formentlig gælde om Overskudet paa Sikkerhedstillægene. Man maa ikke ved Bedømmelsen af Overskudets Fordeling efter de Kilder, hvorfra det stammer, behandle hele Tillæget til Nettopræmien som en samlet Størrelse, saaledes som det har været gjort¹⁾. Selskabernes Administration har nemlig — ifølge den samme Argumentation, der foran er anvendt paa Risikopræmierne — ingen Indflydelse paa den fra den ene Del, Sikkerhedstillæget, af dette samlede Tillæg stammende Gevinst, medens den derimod har det paa den fra den anden Del,

¹⁾ Jfr. Dr. E. Krüger l. c.

Driftstillæget, stammende, og deraf følger naturligt en Forskellighed i Bedømmelsen af Gevinstens Fordeling, alt eftersom den stammer fra den ene eller fra den anden Del af Tillæget. Hvis Selskaberne ingen moralsk Ret har til at faa Del i Gevinsten paa Risikopræmierne, saa har de heller næppe nogen Ret til Gevinsten paa Risikotillægene, der følgelig ogsaa uafkortet bør tilfalde de forsikrede, for saa vidt som de ikke benyttes til Dannelse eller Styrkelse af Sikkerhedsfonds, hvad der er deres første naturlige Opgave. Gevinsten, som eventuelt opnaas paa Driftstillægene, er der derimod Grund til at give Selskaberne Del i. At tilkende Selskaberne denne Gevinst i dens Helhed vilde dog næppe være rigtigt. Driftstillægene er jo nemlig, som foran nævnt, ofte ret vilkaarligt fastsatte, og et Overskud paa dem kan derfor eventuelt blot skyldes den Omstændighed, at de er altfor højt beregnede, og i saa Tilfælde vilde det antagelig være det rigtigste at lade de forsikrede alene nyde godt af Overskudet. Som Regel vil imidlertid Overskud paa Driftstillægene vel nok skyldes dels den Omstændighed, at Tillægene har været for højt ansatte, og dels, at Selskaberne har administreret dygtigt, og i Henhold hertil vil da en Deling af det saaledes fremkomne Overskud være paa sin Plads, og det paa den Maade, at den Del af Overskudet, der skyldes Selskabernes omhyggelige Administration, tilfalder Selskabernes forskellige Administrationsorganer til Deling, medens den Del, der blot er en Følge af, at Driftstillægene er for højt ansatte, tilfalder de forsikrede. En saadan Fordeling vil det selvfølgelig være meget vanskeligt at foretage i Praksis, saaledes at den bliver nogenlunde korrekt, da man kun skønsmæssigt vil kunne afgøre, om Overskudet paa Driftstillægene skyldes den ene eller den anden af de nævnte Aarsager, men derfor kan det alligevel have sin Betydning rent teoretisk at fastslaa, at Selskaberne ikke kan have Eneret til den fra Driftstillægene stammende Gevinst. Tilkendte man nemlig Selskaberne en saadan Eneret, vilde dette kunne

føre til, at Tillægene blev endnu mere vilkaarligt fastsatte, end Tilfældet allerede nu er. Konkurrencen mellem Selskaberne indbyrdes vilde næppe kunne hindre dette. Ved det Skøn, som man ved den praktiske Fordeling nødvendigvis maa foretage, vil det selvfølgelig være nødvendigt særlig at tage Hensyn til Administrationsudgifternes Størrelse, og i de Selskaber, hvor Omkostningerne — under behørig Hensyntagen til de forskellige Forhold, der paavirker disse — ligger under de gennemsnitlige, bliver der da Grund til at tale om Besparelser gennem en særlig dygtig Administration og dermed ogsaa Anledning til at indrømme Selskaberne Ret til Andel i Overskudet paa Driftstillægene.

Efter nu saaledes i Korthed at have antydnet, hvorledes det Overskud, der stammer fra, at Selskaberne giver mindre ud end beregnet, rettest bør fordeles, skal det lige saa kort antydes, hvordan der ved Fordelingen bør gaas frem med de Overskudsdele, der stammer fra, at Selskaberne faar mere ind end beregnet. Her er der nu først Grund til at skelne mellem Rentegevinsten paa Præmiereserven og anden Gevinst.

Om Rentegevinsten paa Præmiereserven bør man formentlig hævde, at den Del af Gevinsten, der skyldes den Omstændighed, at Kapitalanlægene har givet en Rente, der ligger over den almindelige Landsrente, tildels er et Resultat af Administrationens Dygtighed og derfor ogsaa delvis bør tilfalde Selskabet. At tilkende Selskabet Retten til hele denne Del af Rentegevinsten vilde næppe være rigtig. Hvor nemlig f. Eks. Policelaan tjener som delvis Dækning for Præmiereserven, stammer en Del af den her omhandlede Gevinst fra disse Laan, og denne Gevinstdel bør formentlig tilkendes de forsikrede, da den forholdsvis høje Rente, Policelaanene giver, næppe kan siges at være et Resultat af Administrationens Dygtighed, men snarere er et Resultat af en vis økonomisk Nødtilstand hos de forsikrede. Det kan vel i det hele taget anses for tvivlsomt, om de forsikrede bør give højere Rente af Policelaan end

den, der er lagt til Grund ved Præmiereservens Beregning — altsaa i Almindelighed $3\frac{1}{2}$ à 4 0/0 — medens det nu under normale Forhold vel nok er almindeligt at tage en Rente af omkring 5 0/0. Det er jo Virkeligheden ved Policelaanene faktisk de forsikredes egne Penge, der udlaanes til dem, idet Laanene kun gives til Beløb, der ligger indenfor Grænsen af Policernes Tilbagekøbsværdi, som af de forsikrede kan faas kontant udbetalt, hvad Øjeblik de maatte ønske at hæve deres Forsikringer. Der synes for den almindelige Retsbevidsthed at være noget stødende i, at en økonomisk Nødstilstand hos de forsikrede giver Anledning til en speciel høj Rentegevinst af den til Laanenes Beløb svarende Del af Præmiereserven, og det synes derfor rimeligst, at den Del af Rentegevinsten, der stammer fra Policelaanene, tilfalder de forsikrede. Allerbedst synes det som sagt at maatte være, at der slet ikke søgtes Gevinst paa Policelaanene. Paa den anden Side skulde Selskaberne naturligvis heller intet Tab have paa disse Laan, hvad de heller ikke fik, naar de i hvert enkelt Tilfælde tog den almindelige Præmiereserverente og lod den laantagende forsikrede selv afholde de særlige Omkostninger ved Laanets Ordning.

En Deling mellem de forsikrede og Selskaberne af den Del af Rentegevinsten paa Præmiereserven, der skyldes en Rente, der ligger over den almindelige Landsrente, bør altsaa i Henhold til det foran anførte finde Sted, og den bør her som andet Steds, hvor der bliver Tale om en Deling, foretages efter en nøje Afvejning af, hvormeget af Gevinsten der virkelig skyldes Administrationens Dygtighed, og hvor meget af den der er uafhængig af denne. I Henhold hertil synes Resultatet da at maatte blive, at den Del af Rentegevinsten paa Præmiereserven, der skyldes Forskellen mellem den almindelige Landsrentefod og den Rentefod, der er lagt til Grund ved Præmiereservens Beregning, uafkortet bør tilfalde de forsikrede, da der ikke fordres særlig dygtig Administration for at opnaa denne

Gevinst: Almindelig Landsrente kan jo enhver Administration opnaa af sine Kapitalanlæg.

Foruden de allerede omtalte vigtigste Indtægtskilder bidrager forskellige mindre saadanne til Frembringelsen af Aarsoverskudene. Det gør saaledes f. Eks. Gevinsten paa den indbetalte Del af Selskabskapitalen; og den Rente, der gennemsnitlig opnaas for Selskabernes Kapitalanlæg i Almindelighed, bør selvfølgelig uafkortet komme Selskaberne til gode for den Del af disse Kapitalanlæg, der svarer til den indbetalte Selskabskapital. Der kan endda være nogen Grund til at yde Aktionærer eller Garanter en yderligere Rente, idet de jo for den ikke indbetalte Del af Selskabskapitalen afgiver Forskrivninger og derigennem løber en vis Risiko for at komme til at gøre yderligere Indbetalinger. Ganske vist er denne Risiko som Regel minimal og aftager normalt med Selskabets Alder og Vækst, men i hvert Fald teoretisk er der stadig en Risiko, og denne bør som sagt ækvivaleres paa passende Maade gennem en ekstra Rente-ydelse. I den Fiksering af Aktionærudbyttet, der i den nyere Tid er bleven ret almindelig i Livsforsikringsselskaberne, er man formentlig berettiget til at se et Bevis for, at det her om Selskabskapitalens Andel i Overskudet sagte er i Færd med at vinde almindelig Anerkendelse.

Saa er der Stornogevinsten, der fremkommer derved, at en forsikret, der hæver sin Forsikring, før Forfaldstiden er inde, efter den almindelige Livsforsikringspraksis ikke faar udbetalt hele den til hans Forsikring svarende Præmiereserve, men kun en Del af denne, og dette først, naar et vist Antal Aar er forløbet, siden Forsikringen traadte i Kraft. Er dette Antal Aar, der er meget forskelligt for de forskellige Forsikringer, ikke forløbet, faar den forsikrede ved Ophævelsen af sin Forsikring slet intet af dennes Præmiereserve udbetalt. Selskabet beholder altsaa under visse Omstændigheder helt eller delvis den til en hævet Forsikring svarende Præmiereserve, der da, hvis Omkostningerne for paagældende Forsikring er dækkede, bidrager til at for-

høje Aarsoverskudet. Medens der nu med Hensyn til Risiko-
 præmiernes og Driftstillægenes Bidrag til Aarsoverskudene
 som Regel ikke har hersket nogen Tvivl om Selskabernes
 juridiske Ret til frit at disponere over disse Bidrag efter
 eget Forgodtbefindende, har det været et meget omtvistet
 Spørgsmaal, om en lignende Ret delvis tilkom Selskaberne
 med Hensyn til Præmiereserven for en i Utide hævet For-
 sikring. Herom har der været ført indgaaende juridiske
 Diskussioner, der ogsaa er strejfede ind paa det økonomiske
 og paa det matematisk-tekniske Omraade. Man har været
 uenige om, hvorvidt den enkelte forsikrede overhovedet
 havde noget Krav paa Præmiereserven, og om dette Kravs
 Omfang, hvis det virkelig eksisterede. Medens nogle har
 villet frakende den forsikrede ethvert Krav mod Selskabet
 i saa Henseende, har andre omvendt indrømmet den for-
 sikrede en Ret til af Selskabet til enhver Tid at kræve „sin“
 Præmiereserve udbetalt. Striden har haft sin store praktiske
 Betydning, dels ved at paavirke Forsikringsbetingelserne paa
 det omhandlede Punkt, og dels ved i det hele taget at
 klare Begreberne. Fra et juridisk Synspunkt kan der
 imidlertid nu, som en anset, særlig forsikringskyndig Jurist
 hævder¹⁾, „kun tillægges Spørgsmaalet en vis teoretisk
 Interesse, idet det overalt er anerkendt af Selskaberne gen-
 nem positive Bestemmelser i Forsikringsbetingelserne, der
 nu tillige adskillige Steder suppleres med Lovregler, at de
 forsikrede har en vis Ret til Præmiereserven“. Selv om
 der [imidlertid ikke kan være nogen Tvivl om den paa
 dette Punkt gældende juridiske Rets Omfang, kan det
 dog godt være et Spørgsmaal, om denne Ret ikke er for
 begrænset i de forsikredes Disfavør, set fra et rent øko-
 nomisk Synspunkt.

Selv hvor det ved Lov, f. Eks. i Tyskland og i
 Schweiz, er fastslaaet, at de forsikrede har en vis Ret til

¹⁾ N. H. Bache: Om Rettighedsforholdene ved Livsforsikringskontrakten.
 Tidsskrift for Retsvidenskab for 1908. Pag. 408.

den til deres Forsikring svarende Præmiereserve, er der indrømmet Selskaberne Tilladelse til at tilbageholde en Del af denne Præmiereserve til fri Disposition, hvis paagældende Forsikring hæves i Utide. For at retfærdiggøre denne Fremgangsmaade hævdes det bl. a., at det kun er de sunde forsikrede, dem der venter at leve længe, der frivillig hæver deres Forsikringer, medens de, der føler sig svage, nok skal sørge for at holde deres Forsikringer i Kraft. Derigennem forhøjes imidlertid Selskabernes samlede Risiko, der ikke længere svarer til de Forudsætninger med Hensyn til Dødeligheden, som man er gaaet ud fra ved Tarifens Beregning. Selskabet lider altsaa et direkte Tab ved de sunde forsikredes Udtræden, foruden et mere indirekte derved, at det mister Udsigten til den Gevinst, det vilde kunne opnaa paa de fremtidige Præmier for de hævdede Forsikringer, som de nu berøves. Selskabet maa derfor have Ret til at udligne dette Tab ved at konfiskere en Del af de hævdede Forsikrings Præmiereserve. Saaledes ræsoneres der, men for det første er det ikke bevist, at det faktisk er de sundeste blandt de forsikrede, der fortrinsvis hæver deres Forsikringer. Det har overfor denne Paastand vist nok ikke helt med Urette været hævdet, at det slet ikke er Overvejelser med Hensyn til paagældendes Sundhedstilstand, men derimod saadanne med Hensyn til hans daarlige økonomiske Situation, der bliver det afgørende for Beslutningen om at hæve Forsikringen, og denne slette økonomiske Stilling kan endog tænkes at have en ugunstig Indflydelse paa vedkommendes Sundhedstilstand, saaledes at hans Udtrædelse af Selskabet netop faar en for dette ganske modsat Virkning af den paastaaede¹⁾. Hvordan det nu end forholder sig hermed — det rigtigste er formentlig, saa længe intet bestemt er bevist, at antage, at der i de

¹⁾ Dr. E. Krüger l. c. pag. 21 og Dr. Paul Arthur Söhner: Die private Volksversicherung, ihr Wesen und ihr Wert. Tübingen 1911. Pag. 59—60.

Overvejelser, der fører til en Forsikrings Ophævelse, indgaar saa vel sundhedsmæssige som økonomiske Momenter, uden at man kan tildele det ene eller det andet af disse Momenter den overvejende Betydning — saa maa man imidlertid gaa ud fra, at selv om Teorien om Risikoforhøjelsen bevislig var rigtig, saa vilde der dog ikke i den ligge tilstrækkelig Grund til at lade Stornogevinsten gaa over i Aarsoverskudet. Man vilde da først og fremmest af denne Gevinst have at danne en Reserve, der kunde tjene til at dække den ved Udtrædelserne forøgede Risiko. For saa vidt man imidlertid ikke danner saadanne Reserver, men lader Stornogevinsten gaa direkte over i Aarsoverskudet, synes det foran angivne Hovedprincip for Overskudets Fordeling at maatte føre til, at man maa tilkende de forsikrede Retten til Stornogevinsten, idet denne jo ikke kan betragtes som en af Selskabets Administration oparbejdet Gevinst, men derimod som en Gevinst, der skyldes de forsikredes særlige Forhold.

Det maa endelig betragtes som en Selvfølge, at Overskudsdele, der maatte stamme fra eventuelle Bonustillæg, d. v. s. Tillæg, der er gjorte til Nettopræmien netop med det Formaal for Øje deraf at udrede Bonus til de forsikrede, virkelig tilfalder de forsikrede ved Fordelingen. Ogsaa Gevinst, der maatte stamme fra Bonus, der falder paa ophævede Forsikringer, bør komme de forsikrede til gode, da Selskabsadministrationen heller ikke paa saadan Gevinst kan have nogen Indflydelse. Hvad derimod angaar saadant Overskud, som maatte skyldes Realiseringen af Værdipapirer, Kursgevinst, maa Selskabet have Ret til dette, da Administrationen her virkelig ved Indsigt og Dygtighed til at bedømme Forholdene paa Fondsmarkedet har haft en positiv Indflydelse paa Overskudets Fremkomst. Noget lignende maa vel gælde Gevinst paa eventuelle Lejeindtægter, for saa vidt denne maatte overstige, hvad der er almindeligt under de paagældende Forhold. Alle de sidstnævnte Gevinstdele vil imidlertid som Regel være ganske ubetyde-

lige i Sammenligning med de Dele, der stammer fra Dødelighed, Overrente og Gevinst paa Tillægene. Bliver Overskudet fra disse sidste tre Gevinstkilder derfor fordelte paa den i økonomisk Henseende mest retfærdig Maade, d. v. s. omtrent saaledes som det er antydnet foran, vil man formentlig være kommet Idealet for en Fordeling saa nær, som man i Praxis kan komme det.

